

- *Досягнення і перспективи використання математичного моделювання в галузі зварювання та споріднених технологій (доповідач — доктор технічних наук О.В. Махненко)*
- *Державно-церковні відносини в Україні на сучасному етапі: актуальні проблеми, можливі сценарії розвитку (доповідач — доктор філософських наук О.Н. Саган)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 23 червня 2023 року

Засідання Президії НАН України 23 червня 2023 р. відбулося під головуванням президента НАН України академіка НАН України А.Г. Загороднього.

Члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача відділу математичних методів досліджень фізико-хімічних процесів при зварюванні та спецелектрометалургії Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора технічних наук **Олега Володимировича Махненка** про досягнення і перспективи використання математичного моделювання в галузі зварювання та споріднених технологій.

Актуальність досліджень, які виконуються в Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, зумовлена необхідністю оптимізації технологій зварювання, обґрунтування можливості використання нових конструкційних матеріалів, створення сучасних зварних конструкцій для енергетичної, транспортної та інших галузей промисловості, а також потребою в оцінюванні технічного стану відповідальних конструкцій після тривалої експлуатації або внаслідок їх руйнування під час бойових дій, що є стратегічно важливим завданням для гарантування безпеки держави і функціонування її економіки у післявоєнний період.

Наукові здобутки Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України у цій галузі стали підґрунтям для створення сучасних математичних моделей, розрахункових алгоритмів і комп'ютерних програм для математичного моделювання процесів тепломасопереносу під час зварювання та реалізації споріднених з ним технологій, мікроструктурних фазових перетворень і механічних властивостей матеріалів у зонах плавлення й термічного впливу, кінетики зварювальних напружень і деформацій, утворення холодних та гарячих тріщин, впливу залишкових напружень на опір крихкому і в'язкому руйнуванню, а також на опір втомі та ресурс зварних конструкцій в умовах інтенсивного термомеханічного навантаження й радіаційного випромінювання.

Під час проведення зазначених робіт було отримано низку важливих наукових результатів. Розробки Інституту впроваджено на підприємствах стратегічних галузей промисловості та критичної інфраструктури України, таких як ДП «НАЕК «Енергоатом», ТОВ «Оператор газотранспортної системи України», ДП «КБ «Південне» ім. М.К. Янгеля», ПАТ «Укрзалізниця», ДП «Харківський машинобудівний завод «ФЕД», ТОВ «Містпроект» та ін.

В обговоренні доповіді взяли участь в.о. директора Інституту проблем міцності імені Г.С. Писаренка НАН України доктор технічних наук О.Ю. Чирков; академік-секретар Відділення інформатики НАН України, заступник директора Інституту кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України академік НАН України О.М. Хіміч; директор Інституту прикладних проблем механіки і математики імені Я.С. Підстригача НАН України академік НАН України Р.М. Кушнір; академік-секретар Відділення фізико-технічних проблем матеріалознавства НАН України, директор Інституту електрозварювання імені Є.О. Патона НАН України академік НАН України І.В. Кривцун; директор Фізико-механічного інституту імені Г.В. Карпенка НАН України академік НАН України З.Т. Назарчук.

* * *

Далі члени Президії НАН України заслухали доповідь завідувача відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України доктора філософських наук **Олександра Назаровича Сагана** про актуальні проблеми й можливі сценарії подальшого розвитку державно-церковних відносин в Україні (стенограму див. на с. 84).

У доповіді зазначено, що розпад СРСР та конституювання незалежної України фактично не позначилися на інституційній структурі Московського Патріархату. Впродовж усіх років незалежності стан і можливості Російської Православної Церкви в Україні перебували на особливому контролі не лише церковних, а й політичних структур РФ. Такий стан справ визначав і загальний характер розвитку держав-

Виступ доктора технічних наук Олега Володимировича Махненка

но-церковних відносин в Україні фактично до початку війни РФ проти України у 2014 р. і захоплення українських територій. Це була насамперед пріоритетна розбудова УПЦ МП — передача їй об'єктів нерухомості, матеріальних цінностей, фінансування інституцій, ексклюзивне підписання договорів про співпрацю тощо. Тобто УПЦ МП мала «особливий», не передбачений законодавством статус, що стало можливим переважно завдяки усним домовленостям очільників України та Росії.

Користуючись цим, УПЦ МП та деякі інші релігійні організації майже 30 років безперешкодно поширювали в Україні ідеологію «русского міра», а також близькі до неї ідеї «слов'янської єдності», «трієдіної Русі», «єдиного народу» тощо. Не меншу шкоду завдавало нав'язування кліриками переконань про меншовартість українців, ідей неповносправності Української держави, відсутності оригінальної української культури, історичної залежності від Московії-Росії, нехтування українською мовою тощо. Наслідки цього стали особливо відчутні в умовах широкомасштабного етапу російсько-української війни, коли випадки колабораціонізму кліриків та вірян УПЦ МП набули масового характеру. Факти антиукраїнської діяльності представників УПЦ МП стали причиною швидкого падіння авторитету і популярності цієї церкви (нині рівень її підтримки становить близько 8 %), а також масового виходу релігійних громад з її юрисдикції.

Виступ доктора філософських наук Олександра Назаровича Сагана

Науковці академічних установ детально досліджили явище політизації релігійного життя в Україні та пострадянських країнах, вплив релігійних інституцій на національну безпеку, особливості формування державно-церковних відносин у пострадянський період.

Так, в Інституті філософії імені Г.С. Сковороди НАН України видано серію книг «Історія релігій в Україні» (у 10 томах), а також монографії та збірники праць «Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан» (О. Саган); «Християнство доби постмодерну» (за ред. А. Колодного); «Український світ в його релігійних вимірах» (за ред. Л. Филипович, А. Арістової); «Рускій мір» Кирила не для України» (за ред. А. Колодного).

Науковці Інституту історії України НАН України видали монографії «За Ідентичність і Незалежність. Війна Росії проти України: історичні передумови, геополітичні паралелі» (відп. ред. В. Смолій); «Русский мир» в Україні: на краю прірви» (Л. Якубова); аналітичну доповідь «Русский мир на Донбасі та в Криму: історичні витоки, політична технологія, інструмент агресії» (за ред. В. Смолія); аналітичну записку «Історичний контекст формування проекту «русский мир» та практика його реалізації в Криму й на Донбасі» (В. Смолій, Л. Якубова) та ін.

В Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України опубліковано праці «Цивілізаційна ідентичність українства: історія і сучасність» (керівник авторського колективу О. Рафальський); «Виклики й інтеграційні перспективи України в контексті російської агресії в Криму та Донбасі: аналіз оцінок зарубіжних аналітиків і експертів» (М. Кармазіна та ін.); «Донбас у системі інформаційної безпеки держави: регіональні особливості, зовнішні виклики, інструменти боротьби з антиукраїнською пропагандою» (М. Кармазіна та ін.).

Вчені Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України видали монографію «Між війною і соборністю. Соціокультурна інтеграція та адаптація переселенців з Донбасу та Криму. Західноукраїнський вектор» (М. Литвин та ін.).

У Державній установі «Інститут всесвітньої історії НАН України» опубліковано монографії «Інтеграційні виміри трансформації пострадянського простору» (за заг. ред. А. Бульвінського) та «Війни історичної пам'яті: «never more» чи «если надо — повторим»? (начерки історичної політики Росії)» (В. Ткаченко, В. Якуба).

Науковці Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України підготували також національну доповідь «Національна стійкість України: стратегія відповіді на виклики та випередження гібридних загроз» (С. Пирожков та ін.); монографію «Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини» (С. Пирожков, Н. Хамітов).

Нині Україна переживає етап переосмислення місця і ролі релігійного чинника як у системі національної безпеки, так і у побудові нової моделі розвитку державно-церковних відносин. Це стає можливим завдяки формуванню в Україні самоврядної системи міжцерковних об'єднань, найбільшим і найавторитетнішим з яких є Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій, а також вдосконаленню чинного законодавства України у сфері свободи совісті.

Головні проблеми, які необхідно вирішити на нинішньому етапі державно-церковних від-

носин, — деполітизація релігійних організацій в Україні та запровадження механізмів протидії дезінформуванню суспільства у сфері державно-церковних відносин; відновлення релігійно-навчочої освіти та просвіти у світських закладах освіти України всіх форм власності; співфінансування соціальних проєктів державними органами та релігійними організаціями; унеможливлення діяльності в Україні церков і релігійних організацій, керівні центри яких розміщені у країні-агресорці; захист прав українських віруючих за кордоном; відстоювання і розвиток конституційного принципу світськості політичного й суспільного життя України.

Більшість процесів, які сьогодні відбуваються в Україні у сфері державно-церковних відносин, мають незавершений характер. Тому об'єктивний аналіз та формування обґрунтованих висновків потребують уважного відбору та акумуляції емпіричних матеріалів і статистичних даних. Після завершення війни це дасть змогу протидіяти маніпулятивним технологіям, генерувати фундаментальні знання, знаходити оптимальні рішення, робити правильні висновки з трагічних історичних уроків.

В обговоренні доповіді взяли участь голова Державної служби України з питань етнополітики та свободи совісті доктор філософських наук В.Є. Єленський; голова вченої ради Національного університету «Острозька академія» доктор філософських наук П.М. Кралюк; директор Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України член-кореспондент НАН України А.М. Єрмоленко.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- розглянули питання про реорганізацію Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України;

- прийняли рішення про проведення курсів для участі у програмі постдокторальних досліджень у НАН України на період 2024—2025 рр.;

- внесли зміни до постанови Президії НАН України від 11.01.2023 № 34 «Про затверджен-

ня плану підготовки питань для розгляду на засіданнях Президії НАН України у 2023 році».

Призначено:

- доктора філософії за спеціальністю «теплофізика» **Ступака Олега Станіславовича** на посаду заступника директора з науково-організаційної роботи Інституту технічної теплофізики НАН України.

Погоджено призначення:

- члена-кореспондента НАН України **Сауха Сергія Євгеновича** на посаду завідувача відділу математичного та економетричного моделювання Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України;

- доктора хімічних наук **Опейди Йосипа Олексійовича** на посаду завідувача відділу хімії гетероциклічних сполук Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України;

- кандидата хімічних наук **Редька Андрія Миколайовича** на посаду завідувача відділу спектроскопічних досліджень Інституту фізико-органічної хімії і вуглехімії ім. Л.М. Литвиненка НАН України;

- доктора хімічних наук **Романової Ірини Вікторівни** на посаду завідувача відділу сорбції та тонкого неорганічного синтезу Інституту сорбції та проблем ендоекології НАН України;

- доктора біологічних наук **Головенка Миколи Яковича** на посаду завідувача відділу біомедицини Фізико-хімічного інституту ім. О.В. Богатського НАН України.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- заступника директора з наукової роботи Інституту проблем реєстрації інформації НАН України члена-кореспондента НАН України **Крючина Андрія Андрійовича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, вагомі здобутки у галузі оптичної реєстрації інформації та значний особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- головного наукового співробітника Інституту радіофізики та електроніки ім. О.Я. Усикова НАН України доктора фізико-математичних наук **Кириленка Анатолія Опанасовича** за багатолітню плідну наукову і педагогічну працю, особисті творчі здобутки та вагомий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів — фахівців у галузі обчислювальної електродинаміки і радіофізики;

- головного наукового співробітника Інституту технічної теплофізики НАН України доктора технічних наук **Давиденка Бориса Вікторовича** за багатоліт-

ню плідну творчу працю, значний особистий внесок у розвиток інноваційних технологій інтенсифікації гідроаеродинаміки і тепломасообміну та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів;

- ректора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка доктора історичних наук **Копилова Сергія Анатолійовича** за багатолітню плідну працю вченого і педагога, активне сприяння розвитку заходів з інтеграції освіти і науки та особистий внесок у підготовку кваліфікованих фахівців для творчої роботи у науковій сфері.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- директора Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України кандидата економічних наук **Сембера Степана Васильовича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну працю, особисті здобутки в галузі економічної науки та активне сприяння соціально-економічному розвитку Закарпатського регіону України;

- керівника Сектору хімічних і біологічних наук Науково-організаційного відділу Президії НАН України кандидата біологічних наук **Рутьяна Євгенія Володимировича** за багатолітню плідну працю, вагомий внесок у справу організації і планування наукових досліджень та впровадження нових форм інноваційної діяльності в установах Секції хімічних і біологічних наук НАН України.

Подякою НАН України відзначено:

- провідного наукового співробітника Інституту фізики НАН України доктора фізико-математичних наук **Кадана Віктора Миколайовича** за багатолітню плідну наукову працю, особистий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі квантової електроніки та розроблення лазерних технологій обробки матеріалів;

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України кандидата технічних наук **Ілюшенка Валентина Михайловича** за багаторічну плідну працю, значні здобутки у професійній діяльності та вагомий особистий внесок у механізацію процесу зварювання — розвиток новітніх технологій зварювання й наплавлення важких кольорових металів і сплавів;

- провідного наукового співробітника Інституту загальної енергетики НАН України кандидата технічних наук **Маляренко Олену Євгенівну** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомі творчі здобутки в галузі прогнозування енергоефективності й формування перспективних паливно-енергетичних балансів.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- співробітників Львівського національного університету імені Івана Франка — доцента кафедри кандидата хімічних наук **Бойчишин Лідію Михайлівну**; професора кафедри доктора хімічних наук **Дутку Володимира Степановича**; завідувача кафедри доктора хімічних наук **Решетняка Олександра Володимировича** — за багатолітню плідну працю на освітній і науковій ниві, особисті здобутки у вдосконаленні системи позашкільної освіти у Львівському осередку Національного центру «Мала академія наук України» МОН України і НАН України — Комунальній установі «Львівська обласна Мала академія наук» — та вагомий внесок у розвиток творчого потенціалу учнівської молоді в галузі хімії, активне сприяння інтелектуальному вдосконаленню і розвитку культури наукового дослідження.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик